de ovend

13e jaorgaank no. 3

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

de Ovend

dattiende jaorgaank no. 3 juni 1985

In dit blad verschienen bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uutgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden/ab.
Red./Adm./Corr.: zie blz. 4 van et omslag.
Tikwark: Yvonne van Hes, De Haule.

Even veurof

Een vraoge in De Ovend kan seins lange deursudderen. Slimme lange bi'j tieden. Dat het krek weer blieken daon.

Et is now krapan tien jaor leden da'k in De Ovend van augustus 1975 (3e jg., no. 4, blz. 19) in et artikeltien Uut de oolde deuze (4) vier beginriegelties ofdrokken leut van een riemverhael, die we indertied toestuurd kregen van de heer Lantinga uut Kloetinge (vroeger Blesdieke). Een riemverhael dat neffens Lantinga al slimme oold wezen mos. Et begon zo:

> Ik heb Janboer ok weer bi'j mi'j had
> Wel fuj ik schrok d'r van
> Hi'j kwam al draevende uut de stad
> En had zien mingbaksleerzen an

En de vraoge van tien jaor leden was vanzels: Beste meensken, is d'r soms iene die dit verhael veerder kent?

Now, die is d'r dus. Een peer maonden leden kreeg ik d'r vier riegels bi'j van de heer B. de Vries uut Noordwoolde (vroeger Ni'jhooltpae). Butendat bin zien eerste vier riegels een tikkeltien eers as de viere van Lantinga, mar Blesdieke en Ni'jhooltpae liggen ja ok een aentien

uut mekeer en dan kriej' die verschillegies. Bi'j De Vries gaot et zo:

'k Heb Janboer ok weer bi'j mi'j had
Och meensken, daor schrok ik van
Daor kwam hi'j draevende uut de stad
Mit grote klompen an
Zien haor, dat eers zo zwierig was
Ston now as bossels op
Och heden, docht ik, now is 't mis
Now het hi'j 't in de kop

En now bin 'k zo staorigan toch wel slimme beni'jd waoromme as die Janboer zo draevende uut de stad kwam. Of hi'j now mingbaksleerzen an hadde of klompen, dat maekt me niet iens zo vule uut, mar waoromme stonnen him de bossels op en waoromme hadde hi'j 't in de kop?

As d'r meensken binnen die dat weten, die et riemverhael dus nog veerder kennen, schrief et oons dan even. En... jim hoeven d'r gien tien jaor mit te waachten.

Johan Veenstra

gelok bi'j een ongelok

as dichter
bin ik gelokkig

as meens
bin ik ongelokkig

gelokkig mar

Knillis

Vekaansieherinnerings

Wi'j hebben de vekaansiefoolders weer in huus. Waor zuwwe disse zommer naor toe? Keuze genog, mar we hebben al hiel wat van Europa zien, tot Ruslaand en de Oostbloklanen toe. Mar es kieken en ok es overleggen mit oonze kunde, die ok mit gaot.

Op vekaansieplakken ziej' vaeke grote verschillen, veural wat riekdom en aarmoede angaot. Krap twie jaor leden bin wi'j naor Noord-Portugal west en we hebben nog nooit eerder slimmere aarmoede zien, en dan veural op 't plattelaand. Naost de prachtige netuur, kultuurgrond is d'r vanzels niet vule, koj' de slimste aarmoede tegen. Wi'j hebben mar ien keer een kleine trekker op 't laand an 't wark zien, et meerste gebeurt mit ossen en ezels. Ien keer hewwe een melkkoe veur een klein vrachien huj zien. Een inkelde keer zaggen we twie span ossen veur een ploeg mit vuuf meensken, meerst oolde mannen of vrouwen, d'r bi'j om 't spul in de gaten te holen. De grond schoffelen konnen ze ok niet, alles wodde mit houwelen hakt. Wi'j hebben vrouwluden de waske zien doen in een bekien. En mar op 'e stienen slaon! Bi'j de meersten is een wasmesiene nog een sprokien!

Mar we hebben ok onder de palms zeten in de parken, waor as hiel mooie bloemmozaïeken te bewonderen weren. Et onderhoold wodde meerst deur vrouwluden daon. Zoas hier in oons laand appel- en perebomen bi'j de huzen binnen, zo ziej' daor sinesappel- en citroenbomen in et hof.

Twie keer bin we naor een mark west en daor hewwe oons de ogen uutkeken! Wat daor allemaole te koop was! Alderhaande kleinvee: knienen, kalkoenen, gaanzen en kiepen, soms mit 'n vieren mit de poten an mekeer vaaste. Now, de dierebescharming van hiere kon daore an de slag kommen! Veerder weren d'r eerpels, gruunte en fruit te koop, mar ok twiedehaans kleren. Daor wodde onder een hoop getier en geraos deur de vrouwluden in ommescheurd. En dan moej' zien hoe aarmoedig de meensken in de kleren binnen. D'r wodde ok slim schooid deur gehandicapten, sociaole veurzienings bin daor niet. Wi'j hebben of en toe mar wat geld

geven. Aj' die aarmoede zien, kriej' de traonen in de ogen en vuul ie je haost een misdaodiger omdaj' niks tekot kommen, aj' dat temeensen weten willen.

In de haevenstad Oporto bin we ok op 'e mark west. Wat daor te koop lag, et meerste was zo op 'e straote legd, dat was hielemaole rommel. Vaeke te vies en te smerig om an te pakken. Toch was d'r nog een vrommes mit prachtige jonge katties in een bosschoppetasse, die ze oons perbeerde te verkopen. Mar ja, hoe moej' die mitnemen aj' op vekaansie binnen? 't Was eers wel verleidelik, zok mooi, lief goed.

Zundags zaggen we in oonze vekaansiestad Viana een percessie van groepen meensken uut omliggende dörpen, die doe nog vuuf kilemeter lopen mossen naor de kathedraal op 'e barg en dan ok nog etzelde pad weeromme en dan nog naor heur dörpies! Aarmoedige meensken weren et. Elke groep dreug een vaandel mit een biebelse veurstelling d'r op. Oolde meensken en kleine kiender toffelden mit. Middags bin we mit de bus naor een plakkien in de bargen west, daor een kleine percessie naor een kapel gong. Wi'j hebben zien hoe die aarme meensken geld in een keuperen schaole legden. Dat was veur heur echt offeren!

Ok hewwe hiel mooie excursies maekt, 't is een prachtig mooi netuurgebied. In 't wild gruuien de mooiste bloemen in felle kleuren, een mozaïek geliek. We hebben ok een peer folkloristische aovens mitmaekt, waor ze ok een döskvlegel bruukten bi'j een uutbeelding. Wi'j wodden ok nuugd om mit te doen. Dat wi'j ok an 't dösken mit de vlegel, niet op rogge, mar op mais. 't Was wel een slim waarm kerweigien.

In oons hotel "do Parque" bin we tot en mit verwend. 't Was geweldig goed wat de verzorging betrof. De Portugezen bin slim vrundelik. Wi'j hadden een Spaanse sjefeur, Manuel de Perez, jaoren leden was hi'j mit zien volk as gaastarbeider naor Rotterdam kommen om te warken. Op 'e hennereize deur Spanje bin wi'j bi'j een omke en een tante van Manuel an west. Omke kwam naor de bus lopen en nuugde oons ok. Zeuvenendattig vekaansiegangers bin mit him in huus gaon. We wodden allemaole trakteerd op een verfrissing. Omke hadde ok in Rotterdam warkt, dat wi'j

konnen mit him praoten. Ok bin we bi'j Manuel zien schoonheit west, weer 't zelde onthael! Geweldig zo gaastvri'j as die meensken weren. Daor bi'j die schoonheit hadde Manuel een hiel mooi huus veur zien huusholing zetten laoten en now was hi'j nog doende et van de speerde centen wat an te klieden mit meubels en zo. Hi'j het oons niet zonder trots alles zien laoten.

Mar ok an een vekaansie komt weer een aende. Zonder iene drup regen in al die tied kwammen we weer thuus mit een protte ni'je indrokken.

Antien

Het vertaelen zin?

Een roman zal uut et Stellingwarfs in et Fries ommezet wodden. Het zoks zin? Neffens mi'j ja en nee, mar de onzin weegt zwaorder. Ja, et het zien nut, want d'r zit een extra erkenning van de schriever en zien wark in. Dat is dan mooi mitneumen. Et verhael krigt ok een stokmennig lezers méér en een schriever wil toch graeg lezen wodden. Ok dat is niet om vot te smieten.

Mar now kommen de bezwaoren, wat meer in tal en zwaorder van gewicht. In een vertaeling (die kommercieel niet van belang is) zit ok een stok ofgeunst (in et Fries is d'r gieniene die zoe'n verhael schrift en/of schrieven kan) en d'r bezit van nemen (dan hebben wi'j - Friezen - et toch). Nog ofzien van et feit, dat een boek deur vertaeling an weerde verliest - veurbeelden bi'j de vleet - is geef Stellingwarfs nooit goed in een aandere tael over te brengen. Een roman in et Stellingwarfs is, as hi'j goed is, juust mit goed deur de eigen tael. Et kan dus hooguut een goeie vertaeling wodden as et daon wodt deur iene die én et Stellingwarfs én et Fries utermaote goed beheerst, plus de schriever en zien wark goed kent. Neffens mi'j is die persoon d'r niet en zal de schriever zels d'r ok weer an te passe kommen moeten. Kan en wil hi'j dat?

De ienigste reden veur een vertaeling uut et Stelling-

warfs in et Fries is veur mi'j een springplaanke naor et Nederlaans toe. Friezen kun mit een betien muuite et Stellingwarfs best naokommen, zo bliekt o.e. van "Uut de Pultrum". En een Stellingwarver schriever, die verlet het van een groter lezerspebliek - wat ik mi'j best veurstellen kan - moet (ok) mar in et Nederlaans schrieven gaon. Een vertaeling in et Russisch en Spaans het zin, dat begript elk vanzels, donkt mi'j.

Oene Bult

Daegelikse dinkies

Een jaor of wat leden hebben ze bi'j oons een ni'je weg anlegd. Wekenlaank weren d'r mannen mit roodwitte stokken in de weer. Dat weren de laandmeters. Geregeld zaj' ok opzichters van de gemiente bi'j de weg staon om antekenings te maeken. Op 'e oolde weg was nog et gewone daegelikse verkeer. Veural jongen en maegies die daegeliks op-en-daele naor de schoelen in Wolvege fietsten.

Een stok of drie van die jongen hadden onderwegens even bi'j iene in de appels zeten. Dat weren Alfonso, Patrick en Raymond. Jongen mit prachtige butenlaanse naemen die pattie Stellingwarver oolden an heur kiender geven. Jan, Piet en Klaos, dat kan zo as 't liekt niet meer. Et is een modegril, de iene stikt de aandere an.

Mar goed, Alfonso zat op 'e fiets te appelschellen, gien hanen an et stuur, en niet veuruut kieken, en flink antrappen! Dat hi'j fietste perdoes een gemiente-opzichter zo van aachteren tussen de bienen. De goeie man smakte mit de aarms bried veuruut in de onderbaarm. Zien pepieren vleugen alle kaanten uut. Alfonso lag mit zien fiets een mement naost de opzichter in et grös. Ze weren allebeide redelik gauw weer in de bienen. Alfonso maekte mar gauw dat hi'j vot kwam. En de opzichter an 't schellen van: "Lillike rotjonge, kiek uut je kop, hej' stront in de ogen?" En dat gong zo mar deur!

Toch was alles nog best oflopen zo te zien, al gong de haand van de opzichter wel es van aachteren naor 't kruus!

Klaas van der Weg

As voegels praoten kunnen

As voegels praoten kunnen, docht ik in mezels
Dan gao 'k stiekem bi'j de Lende liggen te luustren:

Hool van mi'j
liek as de zwannen hier
heur zinnen op et waeter schrieven,
liek as petriezen veur de winter in de hooltwal blieven:
zo hool ik van jow. Hool van mi'j.

Hool van mi'j
liek as de zwelvers in de zoemer
bi'j de daoke langes scheren,
liek as de liesters mit heur lied
oons ooit de liefde leerden:
zo hool ik van jow. Hool van mi'j.

Daenk an mi'j
waor as ie voegels zien
die tiedig naor et zuden trekken;
de vroegste protter kan
in 't veurjaor al verwaachtings wekken:
dan daenk ik an jow. Hool van mi'j.

Kom bi'j mi'j
liek as de koeten op et waeter ok op snelhied raeken,
liek as de Kuunderse doeven die van golven
iene laningsbaene maeken:
zo kom ik bi'j jow. Hool van mi'j.

Blief bi'j mi'j
liek as jow lichem in mien dromen
zichtber blift en kracht geeft;
liek as jow stemme ok zonder woorden bi'j mi'j deurleeft:
Zo blief ie mi'j bi'j. Hool van mi'j.

Zo hool ik van jow. Hool van mi'j.

Fred Hoekstra

Wat as de voegel trekt

Wat as de raanke rietzanger beweegt
om as hi'j 't zwaorste in gewicht is
op 'e vlocht te gaon
naor et vere zuden toe,
zien wintergebied in Afrike
veer veurbi'j de evenaor:

dat vaalt nog wel te volgen.

Mar waoromme komt
de raanke rietzanger in vredesnaeme
bi'j oons weeromme
en in dit veurjaor?

De nuvere narre in mi'j
wol weten wat of wie
de voegel trekt
naor et laand tussen de dieken,
tussen de hooltwal en de ieken

waor as wi'j thuus binnen,
jow en ik
winter en zoemer.

Fred Hoekstra

Benauwdens

De moes is een olifaant wodden. De snute tettert ofgrieselik, de poten stampen as kolossen op 'e grond. De stat gieselt de lochtlaogen deur mekaander. Et was zoe'n aorig en bescheiden moesien, mit schraandere kraalogies en een glad vellegien. Now is et een groot geveerte wodden mit lange, grote tanen, dat mar vret en vret en nooit genoeg het. Zien slurf slorpt et waeter van de eerde, zien poten vertrappen bloemen en plaanten, bossen en woolden. Waor zal dit op uut lopen?

Sunderklaosaovend, jaoren en jaoren leden. Ik bin een jaor of zesse. An de haand van heit loop ik deur De Jouwer. We kommen mit een tasse vol kedogies weeromme van pake en beppe. D'r staot een ieskoolde wiend en et sni'j-jacht een betien. Midden op 'e Jouwer is et zwat van de meensken. Et dak van et schip van de hervormde karke staot in de braand. Grote, lange vlammen slaon d'r uut, vonken vliegen hoge deur de zwatte locht. Et knistert en knettert ommeraek. Spoekachtige schaden flodderen over de gezichten, schoolders en roggen van de meensken. Iederiene is in rep en roer, belust op sensaosie of in de warre. De braandweer kan et vuur niet an. Sodom en Gomorra gaon in ien dag in vlammen op; zo straft God de ongeleuvigen, het de pastoor op schoele verteld. En ik, ik geleuve now niet meer in Sunderklaos, al zo'k et best nog willen. De kedogies kommen van pake en beppe zels, daor bin 'k disse aovend aachter kommen. En now staot de grote karke al in de braand. Doodsbenauwd kroep ik vot aachter de jasse van heit. Ik durve niet meer te kieken, et liekt wel as ok De Jouwer hielendal vergaon zal. En waor moe'n we dan henne?

Ik ligge op bedde. Et is pikkedonker. Et duuster staot as een mure om me toe. Et zwat van de naacht aosemt. Et aosemt as een groot, wild biest, as een moonster dat de

hiele kaemer vult. Zien kolossen van poten wo'n de hieltied zwaorder en dikker, ze drokken op 'e dekens en op mien boek. D'r is gien plak meer veur mi'j, mar votkommen kan 'k ok niet meer. Ik maeke mezels almar kleinder tot ik een hiel klein stippien wodden bin in et dikke, zwaore zwat van de naacht. Mit zien grote griepaarms drokt et moonster me vaaste op bedde, et wil me de keel dichte kniepen. Ik kan mar niet klein genoeg wodden. Hiel zachies, hiel veurzichtig hael ik nog aosem. Zo perbeer ik et dodelike geveer te bezweren, op ofstaand te holen. Nog even, dan aosem ik niet meer. Dan bin 'k dood. De dood is et duuster, de dood is zwat. Ik bin d'r niet, ik bin d'r nooit west. Ik kan et ok niet helpen da'k d'r toch nog een betien bin. Et zwiet brekt me an alle kaanten uut. Ik wil om hulpe roepen, mar ik kriege gien inkeld geluud uut de keel. Ik wil hielendal niet vot, ik hébbe mezels al zo klein meugelik maekt. D'r is gieniene die me helpen kan, ik staо d'r hielendal allienig veur. Help me, waor kan 'k nog henne!?

Et is zoemer, een deurdeweekse dag. Et is twaelf ure, de schoele gaot uut. Haand in haand lopen we deur de Midstraote, mien vrundinnegien en ik. Zi'j zit in de dadde, ik in de vierde klasse. Et is de aldereerste keer da'k dit anhaele. Al zo vaeke he'k naor heur keken bi'j de spullegies op et schoeleplein en onder de lessen in de klasse. Ze het een eigenwies wipneusien en prachtige, donkerbrune piepekrollen die altied henne-en-weer daansen. Ze lopt as een kleine keuninginne. As ze lacht is et krek as alles lochtiger wodt en moe'k zels ok lachen. Heur naeme, heur stemme, ze klinken as meziek. En ze kan zingen as een naachtegaol. Zundags in de karke kikt ze altied een peer keer aachteromme en glimkt tegen me. Ze het haost twie maonden niet op schoele west, ze hadde een bien breuken. 'k Hebbe heur doe ofgrieselik mist. En now lopen we zomar haand in haand mit 'n beidend deur De Jouwer. Et is as zit d'r een voegeltien in mien bost en keel, dat zingt en zingt. De zunne schient alliend veur oons. De voegelties, et gruun van de bomen en de glaanzende koppen van

de trottoirpaolties mit de zachies tinkelende kettens d'r tussen bin d'r allienig veur oons. Nog nooit wa'k zo gelokkig. We praoten niet vule. We holen mekaander stevig vaaste en genieten van et zo dichte bi'j mekaander wezen. Ik wil beginnen over "laeter" en "trouwen", mar ik krieg et d'r niet uut. Trouwens, hoe lange duurt "laeter" nog? En ik wete ok nog haost hielendal niet hoe as et gaot en wat aj' doen aj' van mekaander holen. 'k Zol heur een dikke tuut geven willen, mar zoks doej' toch niet zomar midden op 'e straote? Daor moej' toch temeensen vaaste verkering veur hebben?
Dan komt heit oons aachterop mit de fietse. Hi'j komt van et meubelfebriek, et is middagschoft. We meugen mit 'n beidend op 'e pakkiesdreger zitten. Zi'j zit veur me. Ik vule me slim schruten en onhaandig mit heur zo dichte tegen me an. D'r komt wat in op-staand in mien broekien. Zol dat kommen deur de "vleselijke lusten" daor de pastoor oons in de godsdienstles vaeke zo foel veur waorschouwd het? Et liekt d'r wel wat op. Zo'k dan now misschien ok al op et "slechte pad" wezen? Gaot dat dan zó vlogge, haost zonder daj' et marken en zonder daj' et zels willen? Veur de hervormde karke moet ze d'r of, ze woont wiederop in de Midstraote en wi'j moe'n rechtsof. Onderwegens naor huus vragt heit wie as dat aorige maegien wel is, en ik vertel et him. Thuus kommen zegt heit lachende en naor et liekt ok een betien groots tegen mem, dat hi'j me in de Midstraote troffen hadde, haand in haand lopende mit et dochtertien van de direkteur van D.E.; en da'k d'r slim vrog bi'j was. Ok mem vint et best aorig, krieg ik de indrok. Ik vule me al een hiele kerel. Mar toegelieke schaem ik me ok een betien, al wee'k zels niet percies waoromme. De daegen d'r nao pesten en plaogen de jongen op schoele me mit mien "verkering" en ok de maegies plaogen heur, mien vrundinnegien. Ik vien et slim vervelend en krieg een gevuul a'k wat verkeerds daon hebben zol. Op een dag onder et speulkertier komt een hiele koppel jongen en maegies om oons toe staon. Veuruut drokt deur een peer maegies vragt zi'j me a'k laeter soms mit heur trouwen wil. Ik kriege een kop as vuur, et zwiet brekt me an alle kaanten uut en ik staemere van "nee". Dan loop ik hadde vot,

wiels de jongen en maegies me hunende uutlachen. Ik schaeme me dood. Et wodt me zwat veur de ogen van kwaodhied en hulpelooshied. Nog daegen moe'k d'r an daenken en vien ik mezels een lafbek en een sufferd. Mar et weer goed maeken durf ik niet meer, al hool ik nog altied van heur. Waaromme bin 'k zo schruten en bange, juust as et om mien eigen gelok gaot?

Een reusachtige generaol mit een in- en ingemiene kop. Een dikke zwatte snor en grote bostelige winkbrauwen boven een peer kwaodaordig loerende ogen. Hiel de wereld het hi'j in zien macht, de eerdbolle is zien speulballe. Zien hanen bin as de klauwen van een aorend, zien bienen as zwaore, traoge olifaantepoten. Brullende en raozende smit hi'j karken, torens en flatgebouwen tegen en deur mekeer, stikt huzen en kantoren in de braand, gript vliegtugen uut de locht en keert schippen omme in de golven. Meensken knipt hi'j fien tussen de vingers en vret ze mit hanenvol toegelieke op. De kleren en bonkies smit hi'j op een grote staepel die de hoogste barg op 'e eerde wodt. Overal breken branen uut, de locht wodt duuster en zwat. Meensken draeven raodeloos henne-weer-denne, goelende en jammerende. Gieniene wet waor hi'j him verstoppen moet. As een katte mit een moes, zo speult de machtige generaol mit de meensken. Gieniene komt zien klauwen ont. Gieniene die him andust en et tegen him opnemt. Zal de jeugd et aanst kunnen? Is d'r nog genoeg kienderlikhied en liefde op 'e wereld veurhanen om toch nog, en eindelik, wat goeds en moois en waors van et leven te maeken?

Lodewiek H.

boelgoed

as alderlaeste
gaot de klokke vot
een tied is oflopen

Knillis

Herinnerings uut mien kienderjaoren

Zomar een dag uut de oflopen winter. Et is gloepende koold en beslist gien weer om buten wat te doen. In de kaemer staot de kachel hoge en vret de iene kubieke meter eerdgas nao de ere op. Dat zal an 't aende van 't jaor wel weer een beste slompe bi'jbetaelen wodden.

Ik vermaeke me mit et deurwarken van een staepel paperassen, die 'k van lievelao in een laegien van de boekekaaste opspeerd hebbe. Zo kriege ik ok een kraanteknipsel onder ogen, dat een oolde buurvrouw uut Hooltpae veur me beweerd hadde. Et was uut de Stellingwarf van 29 november 1984. Fokke van Lute schreef in zien rebriek "Ik herinner me nog..." over et zwembad van Ni'jhooltpae en over de heldhaftige redding deur Jehannes Visser van een koppel schaetsers, die op 8 december 1925 onder et ies van 't Kenaal (de Kuunder) terechte kommen weren.

Al lezende drieven mien gedaachten terogge naor mien jonkhied en mien geboortedörp waor a'k opgruuid bin. Nog helder staot me die dag veur de geest. Mooi winterweer. Zels wa'k ok henne west te scheuvelen. Ik zegge scheuvelen, want rieden koj' et haost nog niet numen. Krapan achte wa'k. En inienen gong et as een vuurtien rond: "Op 't Kenaal bin goenend deur 't ies zakt en Jehannes Visser het ze d'r allemaole uuthaeld; wiethoeveer onder 't ies weg." Zo wodde Jehannes, deur zien moedig optreden en zien machtige zwemkeunst, de held van de dag. Niet allienig van die dag, mar tot in lengte van daegen, want zien hiele veerdere leven het d'r een waes van heldendom om him henne hongen.

Dit veurval drokte de meensken mit de neuze op et feit, hoe belangriek of et was daj' zwemmen konnen en hoe weinigen die keunst machtig weren. Een stokmennig luden nammen heur veur om d'r wat an te doen, en richtten een soorte van zwemklub op. Jehannes Visser stelde him spontaan beschikber om les te geven en as zwemplak gaf de karke een stokkien laand an de Lende, aachter de iesbaene. Dat laand was in gebruuk bi'j Matten Schreur en heurde bi'j de plaetse, die hi'j van de karke huurde. Mar ja, daor was 't

nog niet goed mit. D'r mos ok nog ien of ere akkemedaosie kommen. De lessen zollen aovens geven wodden, toegeliekertied an vrouwluden en manluden. Et gong vanzels niet an, dat de meensken heur daor zomar deur mekaander op et laand uut- en ankleden mossen. D'r kwam een simpele oplossing. Dat mos ok, want veule geld was d'r niet. D'r wodden twie vierkaanten ofpaold en daor kwam een soort tentdoek omme toe. Waeter was d'r in de Lende; en wat veur waeter! Zo helder as wien! Och meensken, kom daor now es omme! Aj' op 'e wal stonnen, keek ie zo op 'e gele zaandbojem en koj' de vissen zwemmen zien.

Jehannes zette mit zien lessen uut aende en de meensken hadden daor mit mekaander een protte wille. Op stille zoemeraovens koj' ze veer in de omkrieten heuren angaon. En dat was now krek waor as pattie luden heur nogal an steurden. "Heur ze toch es tekeer gaon! Luuster es, die wieven goelen et uut. As dat allemaole mar zuvere koffie is! Ik weet niet, ik weet niet!" Zo wodde d'r kletst. Mien oolden hadden d'r daenk' ok niet zoe'n hoge musse van op, want we mochten d'r niet henne. We zeurden genoeg, mar et wodde iedere keer weer ofkitst.

Gelokkig gong de zwemklub gewoon deur en de lessen begonnen al fertuten te doen. D'r weren al goenend die de Lende al over konnen. Et gong nog wel op zien honties, mar ze kwammen d'r! Mit de centeraosie wodde et ok wat roemer. Ik geleuve, dat d'r een soorte van andelen uutgeven wodden en dat de karkvoogden ok wat in de ponge deden. Daordeur kon de zaeke wat beter opzet wodden. Pieter Oosterhof, de timmerman, kreeg opdracht een stokmennig badhokkies te maeken. Alle manluden die lid weren, hulpen mit om et spul bi'j de Lende te kriegen en op te bouwen. D'r kwam ok nog een hokke waor as de kiender heur verstrupen konnen. Aj' een jaor of dattien weren, moch ie een badhokkien nemen. D'r wodden now ok abonnementen verkocht. Die kostten een rieksdaelder. Dagkaorties weren d'r ok. Ja, et leup goed. En in de middag- en aovenduren weren Jehannes en zien vrouw Aaltsje drok doende. Ze hullen streng toezicht en hadden de wiend d'r aldergedeegst onder. Et hiele gedoe trok oons as kiender stark an en inkelde van mien kammeraoties gongen d'r ok henne

en zwetsten d'r over op. Et gong me tot de ti'jen uut en ik zeurde mien heit en mem daegeliks de kop zowat gek.

Op een aovend leup Heit de kop omme en hi'j zee: "Now mien joongien, as ie zo graeg zwemmen willen, zal dat gebeuren. Mar naor 't zwembad gaoj' niet. Ik zal jow zwemmen leren." Daor keek ik reer van op. Heit zol mi'j zwemmen leren! Ik dochte, dat hi'j nog nooit hielendal nat west was en aanders gien waeter zag as morgens en zaoterdagaovens bi'j de wekelikse wasbeurte, winters bi'j de keukenkachel en zoemers bi'j de regenwaeterbak in 't aachterhuus. "Morgenmiddag gaon we naor Wolvege om een zwembroek veur jow te kopen," zee Heit.

En dat gong an. We reden nao 't eten vot. Ik zat bi'j Heit veur op 'e stange. In Wolvege kochten we bi'j "De Duif", zo hiette de zaeke van Bijkerk, een zwembroek. Et was nogal een opzichtigen iene. Wit mit rooie strepen overdwas. D'r weren ok zwatten. Hi'j zat d'r ok wat flodderig omme, dee laeter blieken. Et was ok niet van die mooie strakanslutende stof as ze tegenworig hebben. In de zeum zat een baand, waor aj' him mit dichte strupen konnen. Passen in de winkel hoefde niet. Ze hullen et ding even veur je lief langes. "Die is wel goed," zee Bijkerk. "Moet d'r ok een baddoek bi'j veur 't ofdreugen?" "Nee, niet neudig," zee Heit. De centeraosie wodde regeld en we gongen weer op huus an. Onderwegens zee Heit: "We gaon thuus eerst een koppien thee drinken en dan zuwwe es bi'j de Lende kieken. 'k Wete wel een aorig plakkien." Et wodde me haost wat wee om 't hatte. Hoe zol dat kommen? Mar een kiend het now ienmaol een grif vertrouwen in zien oolden en ik dochte: Et zal wel goed gaon. Hoe, daor ha'k gien nosie van. Mar goed ok, dee laeter blieken.

Doe de thee op was, zee Heit: "Et moet mar angaon." De zwembroek wodde in een blokte keukendoek ruuld en mi'j onder de aarm drokt. Heit gong even naor de schure en Mem streek me es deur 't haor en zee: "Wees vot-en-daoliks mar niet al te driest. Kiek mar een betien uut." Ik lachte tegen heur en gong buten. Heit kwam krek deur de schuredeure mit een hujliende an de aarm en zee: "Kiek, die doe 'k daolik onder jow aarms deur. As d'r es wat mis gaon zol, kan 'k je zo op 'e wal haelen."

We gongen lopende, want fietsen was daor aachteruut bi'j de Lende niks gedaon. We toffelden Jan van Huzenslaene langes. Dat was doedestieds een prachtige laene, mit iekebomen an weerskaanten. Die ieken bin in de oorlog sneuveld. We stakken de Boverweg over. Dat was een smoeke zaandweg, mit een fietspad d'r naost. Tegenworig ligt daor de Stellingenweg, waor as et snelverkeer langes raost.

Over de Boverweg kwammen we in 't laand van Lapstra's jongen en dan over een stokkien heide, mit an de rechter kaante een soort moeras, waor as wollegrös gruuide. Nao de heide kwaj' bi'j de Dobbe. Dat was een petgat waor as meraokels veule vis in zat. Wi'j wollen daor ok bliksemse graeg es angelen mar dusten et niet an, want et was niet te best aj' et mit oolde Jan Hulzinga in 't wier kregen. Die huurde et visrecht van de Dobbe. Hi'j woonde bi'j Pieter Klutenbarg en Annegien. Et was een opsternaot mannegien. As hi'j oons nao zat, wipte zien sikkien op-en-daele. Dit d'r zo even tussendeur, want ik was mit Heit onderwegens naor de Lende om 't zwemmen te leren. Nao de Dobbe mossen we nog deur een stok greide. Daor weren doe kotte jaoren leden ok nog pettens, mar die weren tiedens de normalisaosie van de Lende anmaekt.

Eindelik weren we d'r dan toch. Heit zee, da'k me mar aachter een wilgepolle uutkleden mos. Waor as dat goed veur was wee'k niet, want d'r was in de veerste veerte gien meens te bekennen. Ik struupte de kleren uut, trok de zwembroek an en vuulde me barre onwennig, zo half naekend daor in de grote ruumte. Et grös was kot leden nog mi'jd en stiekelde veniendig an de voeten. Heit keek al es aachteromme en zee: "Koj' nog?" Schietschorend gong ik d'r henne en hi'j bun mi'j et touw onder de aarms deur. En daor ston ik op 'e kaant van de Lende. Et nuugde hielemaole niet om d'r in te gaon. De kaant was opzet mit takkebossen en d'r gruuiden hier en daor waeterplaanten. De bojem was zwat. "Now," zee Heit, "gao d'r mar in en dan moej' mar goed mit de aarms en bienen slaon." Dat was beter zegd as daon. "Hool mien haand mar beet," zee Heit. Dat dee 'k en perbeerde zo een voete in 't waeter te kriegen. De takkebossen weren glibberig en vuulden griezelig an. Ik leut et bien zakken en raekte de bojem. Die was

veenderig en wieke en de waeterplaanten slierden me om de kni'je. Veurzichtig kwam et ere bien d'r ok bi'j. "Ik zal je es wat waeter over de huud gooien," zee Heit. "Dan kuj' d'r een betien an wennen." Mit de haand jutte hi'j me een peer vlutten over de rogge. Ik wodde d'r kel van en wol me ommedri'jen om weer op 'e wal te stappen, mar hadde niet in de gaten dat de bojem nog al steil ofleup. Hoe 't kwam wee'k niet, mar ik scheut onderuut en kon me nog krek an de takken beetgriepen en was rap op 't laand. "Stap d'r drekt mar weer in," zee Heit. "Ie bin d'r now deur. Geef je mar veurover en dan mar mit de aarms en bienen slaon, zoa'k zegd hebbe."

Ik moet je zeggen, da'k d'r hielendal gien aorighied meer an hadde. De Lende was zo bried en et waeter zo geheimzinnig duuster. En dan die wieke bojem. Nee, et leek me niks. "Zuwwe mar weer naor huus toe, Heit," zee 'k. "Dan kuwwe morgen of zo wel es weer perberen." Now was mien heit somstieden slim kot veur de kont en toevallig ok disse keer. "Niks naor huus," zee hi'j. "Ie wollen en zollen zwemmen en ie hebben oons genoeg om de kop zeurd en now zűj' ok zwemmen." En veurda'k wat zeggen kon greep hi'j me onder de aarms beet en smeet me mit een boge deur de locht in de Lende. Ik piste van benauwdens een straole in mien zwembroek en kwam mit een galp in 't waeter terechte. Deurda'k de mond wied los hadde, kree'k een gulpe waeter binnen en scheut, zonder ienig benul van wat dan ok, naor de bojem.

Ik daenke dat Heit vun dat et uut de haand leup, want hi'j trok me mit een peer flinke haelen naor de kaant en op 't dreuge. Et haor hong me veur de ogen en de zwembroek plakte me om 't gat en an de billen. In mien verbouwereerdens raosde ik: "Dat vien ik gemien, Heit. Waoromme deej' dat?" "Ei now," zee Heit, "as ik niet deurpakke staon we hier morgen nog. Ie staon daor mar te drokkedreten. En zwemmen, hola! Kom op! Ie moe'n d'r weer in." "Nee," reup ik. "Ik wil naor huus!" En mit maekte ik meneuvels om bi'j de wilgepolle te kommen. Dat lokte niet. Heit greep me en veurda'k een kik geven kon, lag ik weer in de ploemp. Was et doodsnood of drang tot zelsbehoold? Scheuten me Heit zien woorden in 't zin? Ik wete et niet.

Mar ik begon ofgeduveld mit aarms en bienen te slaon en bleve een tel ofvieve, zesse boven, veurda'k naor de bojem zakte. Mar Heit trok vot inienen de liende strak en in een zocht wa'k weer op 't dreuge. Ik bedocht me gien mement. Mit een goeze vleug ik aachter de wilgepolle en perbeerde et touw omme weg te kriegen. Heit zag zeker ok wel, dat et zo niet gong. Hi'j kwam bi'j me en zee: "Kom mar, dan za'k je lekker ofdreugen en dan gaon we naor huus." 't Is vremd, mar deur disse woorden zakte opiens alle wrok uut me vot en ik vun Heit eins hielendal niet zoe'n rere kerel meer.

Zwiegend gong et op huus an. Ik hoopte mar, dat gien meens mit oons an de praot slingeren zol, want ik vun de hiele zwemles mar een dikke ofgang, waor aj' et beste mar niet over praoten konnen. We kwammen zonder ongemakken thuus. Mem zee: "Kom, bin jim d'r weer? Hoe is 't gaon?" Heit bromde wat en gong naor de schure om et touw op te bargen. Ik zee niks en gong de kaant van 't husien op en dee krek of ik daor neudig henne mos. Doe 'k een posien laeter in huus kwam ston de broodtaofel klaor en d'r wodde over de zwemmeri'je niet meer praot.

Mar Heit en Mem hadden d'r bliekber wel tegere over praot, want maendags nao schoeletied drokte Mem mi'j een rieksdaelder in de haand en zee: "Koop daor mar een zwemabonnement veur." Now, dat hoefde ze gien twie keer te zeggen. Ik slorpte vlogge een koppien thee op, bun et zwemspul op 'e fiets en trapte zo vlogge as ik kon naor de Lende. Doe 'k bi'j de iesbaene was koj' de kiender in 't waeter al heuren angaon. Nog vlogge een stok laand deur en doe wa'k d'r. Gauw de fiets tegen et stek zet en doe naor Aaltsje Visser om een abonnement te kopen. Dat gong zo: Ze pakte uut een segarekissien een geel kaortien waor as "abonnement ƒ 2,50" op ston en schreef mien naeme d'r op. In een schrift kwam ok de naeme mit d'r aachter: ƒ 2,50. Ze zee: "Trek je kleren daor mar in 't hokke uut." De deure ston eupen en ik gong d'r in, trok mien spullen uut en de zwembroek an. Bi'j de kaanten langes weren spiekers in 't hoolt sleugen. Daor koj' je kleren an ophangen. Mar haost alles lag in bulties op 'e grond. Doe naor buten.

Ik hadde al wel zien dat d'r gien iene een witte zwem-

broek mit rooie strepen hadde. Et weren allegere zwatten. Ik vuulde me krek een keuterse rooie ieslaner-haene tussen een koppel zwatte kiepen. Mar d'r kwam gien kommentaor. Dat vul me arg mit of eins ok niet, want Bijkerk hadde zegd dat et de ni'jste mode was. Een stokmennig jongen uut mien klasse reupen: "Kom d'r mar in. Et waeter is lekker!" Now, dat gong vlot. Et was niet te diepe en ie zaggen de gele zaandbojem. De ere kiender begonnen van alle kaanten mit waeter te gooien en ik was d'r zomar deur. Ik hadde wel in de gaten daj' daor een protte wille hebben konnen. Pattie jongen konnen al wat zwemmen en een inkelde gong al dwasover. Mar van zwemles kwam niks, want Jehannes Visser was d'r niet. Aaltsje zee dat hi'j hujjen mos. D'r lag wel een lange stok mit een touw d'r an en an 't aende van dat touw zat een soorte van zille. Daor mossen de lessers mit de bost in liggen. Jehannes leup dan bi'j de kaant langes en zee hoe of ze mit de aarms en bienen doen mossen. D'r weren ok jongen, die hadden een oppompte binderbaand van een fiets om de bost en de nekke. Zo bleef ie drieven. En dan haj' ok nog autobinderbanen. As die goed oppompt weren, koj' d'r wel mit een hiele koppel an hangen. Meensken, wat koj' daor een vertier hebben! Et was al veer nao broodeterstied doe 'k naor huus gong. Mem pruttelde ommeraek en zee, da'k op 'e tied thuus wezen mos veur et eten. Gelokkig ston mien bottien mit brood wel klaor en daor ha'k best zin an.

Ere daegs kreeg ik van Heit ok een oolde lapte fietsebaand mit en dat gaf ommeraek steun en vertrouwen, en et duurde niet lange of ik ploeterde de Lende al over. En een dag of wat laeter kon 'k bi'j de kaant langes ok al een aentien zonder baand. Ik gong now aovens nao 't broodeten ok henne. D'r was dan nog meer te beleven, want dan weren d'r een protte grote meensken. Die hadden daegs gien tied, omdat ze warken mossen. Daor weren twie mannen onder, Jan Siegersma en Willem Braansma, die hadden een protte aorighied an et kleine grut dat in 't waeter omme scharrelde. Ze weren d'r altied wel veur te vienen om een haantien te helpen, want Jehannes Visser kon et lange niet bi'jsloffen mit de lesseri'je.

Aj' jong binnen leert een meenske bliekber geweldig vlogge, want binnen de veertien daegen zwom ik de Lende over. Op zien honties. Jehannes schaefde oons, zo goed as hi'j kon, bi'j en deur goed naor eren te kieken koj' zels ok een protte opstikken.

In de vekaansie was d'r ok vaeke een maegien, dat ommeraek zwemmen kon. Ze kwam geleuve 'k uut Amersfoort, waor as heur heit bi'j de pelisie was. Ze was uut-vanhuus bi'j heur beppe. Die woonde in Hooltpae an de Hamersweg. Meensken, wat kon dat kiend zwemmen! Et leek krek een kikkerd. Ze nuumde dat "de schoolslag" en dan was d'r nog "de rugslag" en ze "crawlde" ok. En duken! Zomar onder de hiele Lende deur. We perbeerden et allemaole nao te doen en hullen wedstrieden onder mekaander. Zo leerde et vlogge. An 't aende van de zoemer weren we al hiele pieten. Ere jaors wodde et nog beter. We vuulden oons in 't waeter lieke goed thuus as op 't laand en zwommen al hiele tippen de Lende uut.

Mit et zwembad gong et ok best. D'r mossen badhokkies bi'j, want Ni'jhooltpae wodde bekend in de omkrieten. De jeugd uut Wolvege en ok wel oolderen uut dat plak koj' d'r geregeld antreffen. Ze kwammen op 'e fiets of in de auto. Ok uut Berkoop trokken ze d'r henne. Een duukplaanke wodde d'r bouwd. Dat was wat! Et ding ston an de oostkaante van 't bad, wat schuins de Lende in, veur de zwaai langes. Die zwaai was een verbrieding, die daor greven was om twie schippen gelegenhied te geven mekere veurbi'j te gaon. As d'r een tegenligger was, gong iene van de beide in de zwaai liggen en leut de ere veurbi'j veren. Et gebeurde grif niet vaeke, want d'r zat een dikke bratse modder in de zwaai en we pasten wel op, dat we d'r niet in kwammen. Ie gongen d'r tot de kni'jen in en d'r zatten ok bloedzoegers en aolepiepers.

Dat duken was een hiel vermaek. Ie mossen d'r even de slag van kriegen. Aj' te steil in 't waeter kwammen, haj' kaans daj' de bojem raekten. Sprong ie te plat, dan haj' een kertier laeter et hiele lief an de veurkaante nog rood en dat dee ommeraek zeer. We hullen ok wedstrieden, wie as et veerste duken kon. Iene van de grotere jongen, Jannes van Lamert de Bode, was d'r een grootmeester in. Hi'j

vleug mit een goeze de duukplaanke op en gong mit een sierlike boge et waeter in, om wiet hoe veer wieder weer boven te kommen. Dat he'k nooit evenaoren kund. Hi'j haelde ok nog wel es een eer bravourstok uut. Doedestieds kwam d'r nog wel es een schip deur de sluus op weg naor Berkoop. Daor was bi'j de weg naor Noordwoolde een losplak. Op 'e weerommereize lag et lege schip dan hoge op 't waeter en Jannes waogde et wel om d'r onderdeur te duken. Aachterof bekeken was et netuurlik meraokels onbesoesd en geveerlik en et is ok gien wonder, dat de schippers tekeer gongen en mit de veerboom naor him sleugen.

Doe we wat groter weren, zwommen we ok wel es naor de sluus. Daor woonde Jan Visser mit zien huusholing. We rustten daor een aemeri'je uut en kregen van vrouw Visser wel es een glassien ranje.

Ja, wat he'k daor een protte genoeglike uren deurbrocht bi'j en in de Lende. Ik zol d'r nog tieden over deurpraoten kunnen. De zoemeraovens weren lange. Ie hadden doe ok al zoemer- en wintertied. Wi'j zeden: ni'je en oolde tied. De boeren hadden d'r gien bosschop an. Die hadden d'r niks mit op en vunnen et mar flauwekul. Goed veur stadsers. Ze hullen haost allegere de oolde tied an. Mar wi'j hadden d'r mooie, lange aovens deur. We weren meerstal mit van de laesten die van 't zwembad op huus an gongen. As et dan een mooie, stille aovend was, koj' de hujwaegens nog over de zaandreden heuren dokkeren, zwaor oflaeden en kaantig opmaekt. De boeren hadden de hiele dag schrept en brochten et wintervoer naor de schure.

En wat is d'r van over bleven? Ja, ik zwemme nog graeg en de Lende is d'r ok nog. Van et zwembad vien ie niks weeromme. Et is in de oorlog verwodden en boeren mit een mooi opsteuken voer huj ziej' ok niet meer. Dat is uut de tied. Allienig de mooie herinnering is bleven.

Bé van 't Hooltpad

Bevri'jding Stellingwarf wodde herdocht

In et april-nommer van De Ovend hewwe uutvoerig ommedaenken geven an de bevri'jding van Stellingwarf op 13 april 1945. Op 'e 13de april 1985 orgeniseerde de Stellingwarver Schrieversronte een kultureel pergramme in de karke van Berkoop. Een pergramme mit poëzie, proza en meziek. Hoogtepunt was et uutkommen van et boek Hou vremd ik blief. Saul van Messel. Joods dichter in het Nedersaksisch. Een boek van Pieter Jonker, Marga Kool en Adri Offenberg.

In disse Ovend besteden we andacht an die herdaenking in Berkoop. We drokken de toespraoke van Henk Bloemhoff of, die Johan Veenstra veur him veurlezen het omdat Bloemhoff zels ziek wodden was. Ok kun jim nog een peer foto's bekieken uut de diaserie van Jan de Vries. En as ofsluting van dit drieloek een bespreking van et ni'je Schrieversronte-boek over Saul van Messel deur Remco Heite. (red.)

De toespraoke van Henk Bloemhoff

Geern hiete ik jim hier vandemorgen allegeer hattelik welkom, uut naeme van et bestuur van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte.

Et is veur oons, Stellingwarvers, een biezundere dag: 13 april 1985, opni'j oonze bevri'jdingsdag, en al weer 40 jaor nao de oorlog. We vunnen as bestuur dat et goed was en geef daor op een gepaste meniere ommedaenken an. Dat zie der disse kulturele morgen, mit douk as hoogtepunt et verschienen van een boek dat wark en persoon beschrift -benaemens deur een vraoggesprek- van de joodse dichter in et Grunnings Saul van Messel, schoelnaeme van dr. Jaap Meijer.

De kombinaosie van et uutkommen van dat boek mit de viering van 13 april is ok om ere dingen een gelokkigen iene. Vandaege in et biezunder beseffen wi'j -wi'j hier mit mekeer en een hiele protte aanderen, neffens dat ik hope- dat wi'j niet allienig mar in Stellingwarf wonen,

streekbewoners binnen, en daorboven o.e. ok nog Nederlaners, mar veural meensken die et veurrecht hebben om in een westerse demokrasie te bestaon, in een leven, een maotschoppi'je te staon die meer as de muuite weerd is him in grote trekken zo te holen, om d'r in te leven, him te beleven en him nog beter te maeken waor as dat neudig is. We beseffen dat zokke zaeken veer over oonze gemientegreenzen henne rekken, en we weten dat de weerden die ik andude, algemien as ofgrieselik belangrieke weerden erkend wodden.

Wi'j beseffen daenk' ok dat d'r vule meer is dat oons meenselik bekeken bint as dat d'r verschil van opvatting is. Daoromme is et zo vremd dat, aj' zo daegeliks om je henne kieken, et 'tegen mekeer' et nogal es wint van et 'mit mekeer'. Spietig in et locht van et mit mekeer van de bevri'jding zels, mar wel anleiding veur de Stellingwarver Schrieversronte om mit mekeer bi'j de bevri'jding stille te staon, om weerden die oons bienen.

Aj', zoas ikke, nao de oorlog geboren binnen, past et aenlik niet zo om te perberen op die feitelike bevri'jding in te gaon. Mit woorden kuj' tekenen, mar ie kun d'r ok gauw verkeerd mit tekenen. Ik daenke in alle geval niet da'k zoks goed kan, en ik daenke ok dat pattie oolderen d'r grote muuite mit hebben zollen. Mar wél gelt veur oold en jong de bosschop die de bevri'jding de hieltied weer wezen moet: de stried tegen 'knoet en onrecht', zoas verzetsman H.J. Bergveld et uterde, van wat veur kaante ok, en véúr de demokrasie, de stried ok veur et goeie en et meenselike.

En dat brengt mi'j dan bi'j de inhoold van et boek dat douk anbeuden wodt. Schrieveri'je en schrieveri'je daorover die meer wil as et aorige verhael of et jent schreven riempien, schrieveri'je van een meenselike beleving uut, schrieveri'je die zeggen wil waor de dichter in naovuuld, verstaon wodden wil, waor hi'j ommedaenken veur vragt of eist alderdeegst. Zoas: et niet as vremde beschouwd wodden willen, mar toch ok: et jezels, 'eigen' blieven willen. Op een raeke meniere wodt zoks in et boek verwarkt.

En dat dan allegeer in drie streektaelen: Drents, Grun-

nings en Stellingwarfs. Taelen daor meensken soms nog van mienen dat ze de boel ofvredigen, mit kraantepepier dichteplakken en daj' d'r gien algemiene gedaachten in uteren kunnen. Wi'j hier mit mekeer hoeven et daor niet meer over iens te wodden, aanderen zullen dommiet in dit boekien vulen hoe hier juust in de streektael hiel veule zegd wodt over algemien meenselike dingen, dingen die over de hiele wereld heur betekenisse hebben.

Trouwens, de grootste taelgeleerde an now toe: Noam Chomsky, het die niet krek ok de naodrok legd op zoas ze dat numen et 'universele' van taelen? Hebben hi'j en zien volgelingen niet de kiek naor veuren brocht dat de verschillen in tael veur et grootste pat of te leiden binnen uut bliekber algemien geldige principes en bouwsels? Alle taelen bin variaosies op dezelde thema's, de schrieveri'je het grote overienkomsten deur algemiene principes, en van de weerden daor wi'j vanwegens de bevri'jding bi'j stille staon, staot juust et algemien-meenselike veurop.

Niet vremd, mar niet geliek. Ienhied in verscheidenhied: lao'we die vandaege in kultuur, oonze kultuur, beleven. Niet in et laeste plak deur de inbreng van twie biezundere gaasten: borgemeister dr. T.H. Oosterwiek van Stellingwarf-Oostaende en Pieter Jonker van De Haule: Pieter dit keer in de rolle van veurnaemste mitwarker an et boekien. Nog een speciaal welkom, jim twienend.

Mar dan now eerst graeg et woord an Zwaantje Kuiters-Keizer, mit een stokmennig Stellingwarver gedichten.

Hou vremd ik blief (Saul van Messel - Joods dichter in het Nedersaksisch)

In alle eerlikhied: doe mi'j vraogd wodde om de ni'jste uutgifte van de Schrieversronte veur De Ovend te bespreken, he'k lange twiefeld. Ik wus van mezels da'k et wark van Saul van Messel - schoelnaeme van dr. Jaap Meijer - niet bewondere. En et boek gaot now krek over die zien dichterschop. Bi'j veurbaot ha'k twie bezwaoren. Et literair-kritische wark van Meijer het mi'j altied wat te-

genstaon deurdat hi'j him meer op 'e schriever richtte as op die zien wark. Zo wee'k nog da'k in 1979, in een bespreking veur de Volkskraante van de verzaemelde gedichten van Herman van den Bergh, mien spiet d'r over uutspreuken hebbe dat Meijer him zo hunende over Van den Bergh uutlaoten hadde. Ik hadde de indrok dat hi'j liever de man speulde as de balle.
Twiedens, et Nederlaanstaelige dichtwark van Van Messel - et Grunningse kende 'k niet - he'k nooit botte stark vunnen. Et zee neffens mi'j ok wel wat dat de gedichten zonder uutzundering bi'j minder belangrieke uutgeveri'jen of in eigen beheer uutgeven binnen.

Om mar mit de deure in huus te valen: nao et lezen van et boek Hou vremd ik blief (Saul van Messel, joods dichter in het Nedersaksisch) he'k dat (veur)oordiel veur een pat in et goeie veraanderen moeten, en wel veur wat de weerde van de gedichten angaot.
Lao'we, in kot bestek, de twie belangriekste onderdielen van et boek onder de loep nemen: et vraoggesprek mit Saul van Messel en die zien gedichten.
Pieter Jonker, die et boek tegere mit Marga Kool en Adri Offenberg maekte, schrift in zien verantwoording dat hi'j raekt wodde deur de thematiek in de poëzie van Van Messel: een betrokkenhied bi'j 'et vermoorde Ommelaanse jodendom' en daordeur een 'niet bi'j jim heuren'. Een schizoïde perces van bunnen wezen mit et noorden en toegelieke ofstaand nemen - Jonker zels geft Van Messel de woorden 'haszliebe' en 'anti-nostalgie' in de mond. Et was veur him anleiding om een vraoggesprek mit de dichter te hebben, dat op 't lange laeste uutgruuide tot een boek. Now ja, uutgruuide... et interview zels beslat 25 - of eins, zonder die protte anhaelings uut de poëzie, zoe'n 17 - van de 88 bladzieden. Et gesprek hadde langer duren mocht. Wel kommen de persoonlike aachtergronden van Van Messel en die zien relaosie mit et noorden uutgebreid an bod, mar as Jonker dan veurstelt om van de inhooldelike kaante van de poëzie of te stappen en over te gaon op 'e techniek d'r van, wodt dat niet echt daon.
Now bestaon d'r vraoggesprekken mit schrievers, daenk ie,

in zovule soorten as dat d'r interviewers of misschien wel schrievers binnen. Toch valen d'r beslist wel een peer zaeken op die zo goed as liek blieven in de loop van de tied. Ok kuj' een ontwikkeling zien. In de eerste helte van disse ieuw - oonze eerste literaire vraoggesprekken stammen van kot nao de ieuwwisseling - wodde et nog kwaolik aanders daon as in de vorm van een petret. Dit soort interview levert vaeke een aorig beeld van de persoon van de schriever op, mar of an et wark zels wat toevoegd wodt, da's de vraoge. Niet dat et daordeur niet weerdevol of interessaant wezen zol, et het alliend een wezenlik aandere bedoeling as een protte van de laetere vraoggesprekken.
As in de jaoren vuuftig, in naovolging van de beroemde Paris Review-veurbeelden, et warkgesprek an bod komt, moet d'r principieel keuzen wodden. Pattie interviewers blieven de naodrok leggen op 'e persoonlikhied van de schriever en op die zien holing tegen et schrieverschop over. Netuurlik hangen opzet en perbleemstelling van et vraoggesprek of van de maote van (taxeerd) dichtkeunsttheoretisch besef bi'j de schriever. En van de maote waorin dat theoretische kunnen mit zien wark in betrekking staot. Iene die de technische kaanten van et schrieven tot onderwarp van gesprek maekt, gaot d'r van uut dat wie wat maekt niet alliend wat idee het van et waoromme en waorveur, mar ok van et hoe.
Pieter Jonker perbeerde et gesprek die kaant op te kriegen, mar zonder risseltaot. Of hi'j now gien antwoord kreeg of bewust niet déûrvreug, da's niet dudelik. Dat de naodrok op et verleden en de persoon van Saul van Messel ligt, zal ok te maeken hebben mit de bedoeling van et boek. Et liekt bedoeld as een soortement van ere doen an de dichter. Ik vraoge me wel of as een meer gericht vraoggesprek niet een klinkender eresaluut west hebben zol. Een vraoggesprek dat dieper op 'e verschillende aspecten van Van Messel zien dichterschop ingaon was. Niet alliend op 'e technische kaanten, mar ok op et waoromme van et dichten in een streektael. Dat hadde de dichter wat minder de gelegenhied laoten om mit citaoten uut eigen wark te antwoorden.

Dan et twiede pat van et boek, de gedichten zels. 'Traumatische aantekeningen', zoas de dichter ze wel nuumde. Van Messel bruukt veurnaemelik een kotte, beknopte vasvorm. Een vorm die hoge eisen an de maeker stelt, omdat hi'j een hoge graod van verdichting en van zuverhied vragt. Een vorm die zien 'techniek' en zien bouw uutdrokkelik bewiezen moet. "... zoas ok een dwarghontien himzels, om him te bewiezen, meer as hond gedregen liekt te moeten as een Sunt Bernhard", neffens J.B. Charles.
D'r bin een hoop mienings geven over et wezen van et kotte gedicht, meerstal an de haand van oosterse vastechnieken. Wat daor et meerste in treft, is dat haost algemien anneumen wodt dat et kotte gedicht pas slaegen kan bi'j de graosie van et verdichtingsperces: d'r moet him een cryptisch mement veurdoen.
Ieder gedicht van Van Messel - en dan bepark ik me tot de riegel ni'jste gedichten 'as ik noar röttem vlaig' - is een slag op ien en etzelde aambeeld, mit ere woorden: iedere keer weer klinkt de traumatische verscheurdhied deur. De kotste tikken - de vierriegelige gedichten - galmen et langste, omdat ze dichte bi'j dat eerder nuumde mement van wonderlike verstilling kommen of d'r alderdeegst an toe kommen. Veural de kombinaosies 'sliep oet'/'ðfgunst' en 'levensvreugde'/'levenstroost' overtugen.

sliep oet

zo hoog hèst nooit wèst
laagde laiwerke lèst
en dreef oet zien locht
de spot mit mien vlocht

Een kwatrien daor as et in wemelt van de riemwoorden: klinkerriem, beginletterriem, (peerd) slotriem, dubbelriem en binnenriem.
Ok de overienkomst, in metrum en ritme, in de dadde en vierde regel vaalt op.

ðfgunst

as ik naor röttum vlaig
dicht ik en laig
mor maive dij vlocht
slagt vleugels in locht

In beide gedichten zien we de tegenstelling dichter-voegel, waorbi'j de dichter et in zien 'vlocht' (in twié betekenissen) oflegt tegen et lurkien en de zeevoegel. Twie gedichten mit een hoog verdichtingsgehalte.

levensvreugde

ontgoocheld denk ik vaak
spijtig dat ik ontwaak
maar na verloop van tijd
troost ik me met die spijt

levenstroost

vooruitgang die ik boek
bij alles wat ik zoek:
dat ik dus leven blijf
en over zoeken schrijf

Eins bin disse twieje dudelik minder geraffineerd wat de vorm anbelangt. Inhooldelik bin ze wel slimme verrassend: beide vassen geven een ni'je dimensie an et besef van de teleurstellende warkelikhied daor de ik-feguur ommes vremd in blift.

Ik hebbe al nuumd da'k meer wardering veur de poëzie van Saul van Messel kregen hebbe. Misschien omdat et vraoggesprek toch wat toelocht het of wat opreupen het. Ien ding is zeker: de Grunningse gedichten spreken mi'j meer an as de Nederlaanstaelige. Wat in et Nederlaans zo gewoon is dat et niet opvaalt, dat bliekt in de streektael zovule intiemer, zovule direkter ok te wezen. 'Daag dode pabbe/ doe ligst / hail dicht bie' (blz. 37) klinkt hiel eers as 'stond mijn/ gestorven vader /zo duidelijk/achter glas, (blz. 58).

Et was niet alliend Pieter Jonker zien belangstelling veur Van Messel zien thematiek die him naor de dichter toestappen dee. Ok et gegeven dat et een Nedersaksische streektaelschriever anbelangt. In dat opzicht mag Pieter tevreden wezen, want et boek toont an dat et streektael-

gebruuk op tal van ogenblikken hiel eigen kwaliteiten kent. Dat veurdiel te zien en d'r op et goeie mement gebruuk van te maeken, dat is de keunst. En, wa'k niet wus, Saul van Messel verstaot die keunst.

Remco Heite

Van de redaktie

Op 23 april was et een betien feest op 'e Meulehoeve. Pieter Jonker beud oold-borgemeister Bontekoe van Oost-Stellingwarf de eerste Stellingwarver Daelder an. Die Stellingwarver Daelder wodde uutgeven deur de Muntcentrale van Lykele Jansma. Een pat van de opbrengst van de Daelder bestemde hi'j veur et wark van de Schrieversronte. Dat zodoende kon direkteur Mintjes van de Veurschotbaank van Berkoop een cheque van duzend gulden an ponghoolder Johan Veenstra geven! Even laeter maekte vrouw Bontekoe van de duzend elfhonderd gulden deur de ponghoolder een briefien van honderd in de hanen te stoppen! De Schrieversronte is slimme bliede mit de centen en zal d'r een goeie bestemming veur zuken. (J.V.)

De Schrieversronte het een bibliofiele uutgaove van et gedicht 'Zol Nederlaand nog weten' van H.J. Bergveld uutgeven. Et gedicht is mit de haand zet, mit de haandpasse ofdrokt en mit de haand ni'jd deur Menno Wielinga van de uutgeveri'je Exponent uut Bedum. D'r bin 75 nommerde exemplaoren van maekt. Op 'e aovend van de vierde meie, nao de stille tocht naor et ni'je monement tegen et fascisme in Oosterwoolde, kregen vrouw Bergveld en heur kiender de eerste exemplaoren uutrekt. D'r bin nog een stokmennig exemplaoren te koop. De kosten bin *f* 12,50 et stok. (J.V.)

Op 23 meie hul de heer J. Wieringa van et Nedersaksisch Instituut uut Grunningen veur een klein koppeltien meensken een lezing over Drentse veldnaemen op 'e Meulehoeve. (J.V.)

Bedaankt Wim Faber

We wussen et wel
mar we wussen et niet,
die zaoterdagmorgen
zo vroeg op 'e tied...

Een hiele dag vot,
vol verwaachting op pad
in riedende busse
zeg, wodt dat wel wat?

Et Grunningerlaand
was et doel van de tocht,
al gong et om studie
't gong ok om de nocht...

We charterden "WIM"
in de Grunninger Stad,
hi'j wodd' oonze leidsman
zo leerden we wat...

Architect van zien vak
en ok restaurateur
van meulen en karken,
dat zegt wel wat, heur!

Van Adorp tot Leens
bleef Wim in et spier,
vertelde van alles
en mit veul plezier.

As kenner van 't Wad
brocht hi'j oons op 'e diek
en 't Wad van Uuthuzen
lag blinkend te kiek.

Ginder leit Borkum
en Rottumeroog,
et waeter dat wisselt
van lege tot hoog!

We wussen et wel
mar toch wussen we 't niet
die zaoterdagmorgen
zo vroeg op 'e tied.

"Jow laand, beste Wim,
krigt een eigen gezicht,
as jow 't prissenteren
in woord en gedicht..."

Peggy Klinkhaemer.

Degene die wark veur *De Ovend* insturen wil, wodt vraogd om oons ter wille te wezen op 'e volgende punten. Liefst *typt*, op A4-vellen (ienziedig). Riegellengte: 56 anslaegen. Wat schreven wark anbelangt: graeg *dudelik*, en flink ruumte naost de tekst: A4-fermaot, ienziedig. Inspringen, bruken van anhaelingstekens en spaties, en et verwiezen naor boeken en artikels zoas dat in *De Ovend* daon wodt. Bi'j et insturen van illestraosies moet de scharpte in de gaten holen wodden, en d'r moet rekening hullen wodden mit verkleining as we mit et fermaot niet uut de voeten kunnen.

De Stellingwarver Schrieversronte het ok een hiele riegel boeken uutgeven, en die wodt nog al mar groter. Vraog een overzicht/prieslist an!

de ovend

Twiemaondeliks tiedschrift
veur Stellingwarver tael en kultuur
een uutgifte van de
Stichting Stellingwarver Schrieversronte

Red.: J. Veenstra
Bureau-red.: P. Jonker
Alle corr., inlichtings, adm./ab.:
Stichting Stellingwarver Schrieversronte
Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde
Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde
Till. (05160) 4533
Lidm./Ab.: f 15,00 in 't jaor

ISSN 0166-7351